

A GARA N'IHU N'IGBASA AKA N'OBOSARA ALA EBE A NA-AKU MKPURU AKUKU A HAZIRI NKE QMA N'USORO SCIENCE, DIKA E NWECHARA NTOLITE SIRI IKE N'IME AFQ IRI NA ISE, DIKA QNUOGUGU MBA UWA NA-AMUBA RUE IJERI ASAA N' QNUOGUGU.

N'ih i otutu uru ndi e nwetara, a gara n'ihu n'inweta ntolite di egwu n'afq 2011, site n'inwe nkwalite aka okpukpo abuo nke obosara ala hekta nde iri na abuo n'inwe ogo ntolite pesent asato kwa afq, rue obosara ala otu nari nde na iri isii, site n'obosara ala hekta di otu nari nde na iri ano na asato ebe anaku mkpuru akuku a, ahaziri n'usoro science n'afq 2010.

Ntolite okpukpo iri itolu na ano, site n'obosara ala hekta otu nde na uma asaa n'afq 1996 rue hekta otu nari nde na iri isii n'afq 2011, nke mere ka udi mkpuru akuku ahụ emeputara n'usoro science, a kporo biotek, buru usoro nhazi mkpuru akuku, a kacha nabata na nso a.

Ama kacha pta ihe banyere mkpuru akuku biotek bu n'agbata afq 1996 rue 2011, otutu ndioru, no n'obodo iri abuo na itulo n'uwa nile, nwere mkpebi n'ime onwe ha, n'otu n'otu ndi kariri nari nde n'onuogugu iku nakwa ikughari mkpuru akuku a, n'obosara di otu ijeri na uma iri abuo na ise, ihe kpatara nke a bu n'ih i ntukwasiobi na obisike ndioru ubi na anaghi achq ikwa mmakwara nwere n'ebe usoro nkanuzu a di, mkpuru akuku biotek nyere ha uru nke atumatu gaa aganihu no ogologo oge, nwere otutu mmuba, kwalite onodu obibindu na akunuba nakwa ogbe ha.

N'ime obodo iri abuo na itolu ndi kuru mkpuru akuku biotek n'afq 2011, iri na itolu n'ime ha bu obodo na-emepe emepe, iri bu obodo ndi mepere emepe n'usoro nkanuzu. Obodo ndi mepere emepe iri ndi a, kuru mkpuru akuku a, n'obosara hekta ala kariri otu nde, ebe mere ka e nwe mgbasa aka, nakwa itoro mba uwa ntoala maka igbasa aka na ntolite n'odinihu.

N'afq 2011, onuogugu ndiorubi di nde iri na isii na uma asaa ruru otu nde na uma ato moobu pesent asato site n'afq 2010, kuru mkpuru akuku biotek, kariri pesent itulo, moobu nde iri na ise, ebe ndiorubi dara ogbonye nwere ntakiri ego no n'obodo ndi na emepe emepe, ndiorubi bu ndiisi n'ize onodu ikwa mmakwara, na n'afq 2011, ndiorubi nta di nde asaa n' onuogugu no na China, nakwa nde asaa ozq no n'India, kpebiri iku mkpuru akuku ogho nke biotek n'obosara ala hekta di nde iri na anq na uma ise.

Obodo ndi na-emepe emepe kuru iri pesent ise nke mkpuru akuku biotek n'afq 2011, ebe a na-atu anya na ha ga-aku yak aria obodo ndi mepere emepe n'afq 2012. N'afq 2011 ogo ntolite nke mkpuru akuku biotek bu okpukpo abuo, na mgbapu oso ya ya, nakwa okpukpo abuo na mmuba ya n'obodo ndi na-emepe emepe, n'ogo pesent iri na otu m'obu obosara ala nde asato na uma abuo, megide hekta ala nde ato na uma asato n'obodo ndi mepere emepe.

Inokota onu bu njirinara di oke e ji mara ha, obodo iri na abuo kuru mkpuru akuku biotek nke nwere njirimara abuo moobu karia n'afq 2011, ihe agbaume di na ya bu itolu n'ime obodo iri na abuo na-emepe emepe bu iri na abuo iri nde hekta ano na-abuo na uma abuo, moobu nke kariri uzo ano e kere ya, n'ime obosara ala hekta di otu nari nde na iri isii nokatara onu n'afq 2011, rue nde hekta ala iri ato na abuo na uma ato moobu iri pesent abuo na abuo nke obosara ala hekta otu nari, iri ano na asato a ruru n'afq 2010.

Obodo ndi na-emepe emepe ise, ndi no n'isi n'iku mkpuru akuku biotek bu India na China no na mpaghara Asia, Brazil na Argentina no na Latin Amerca, na South Africa no na mpaghara Africa, ndi etikota ha onu nochitere iri pesent ano nke onuogugu mba uwa, nke nwere ike iruta ijeri iri na otu uma n'afq 2100.

Brazil, n'ime afo ato chara acha bu obi ntolite nke mba uwa, kwalitere aka n'obosara ala ebe o kuru mkpuru akuku biotek, karia obodo obula ozo, ruru nde hekta ala ano na uma itolu, rue iri pesent abuo site n'afq 2010. Usoro osiso nke obodo ahu nabatara ngwa ahia ohuo isii n'afq 2011, gunyee mkpuru agwa na-anagide umu nje oria nke biotek emeputara n'obodo ahu, nke ngalaba ochichibu EMBRAPA (Brazilian Agricultural Research Corporation, uloru na-ahu maka nchocha oruubi Brazil) meputara.

Mba America gaara n'ihu, na i bu ndindu na-emeputa mkpuru akuku biotek na mba uwa, ndi nwere obosara ala hekta di iri nde isii na itolu, nke ogo nnabata ya bu iri pesent itolu na mkpuru akuku biotek nile.

Iku ahilia ndi na-egbu ahilia ndi ozo (RR alfalfa) malitere site n'iku ya, obosara ala di nari puku hekta abuo, tinyekwara obosara ala hekta ebe a kuru mkpuru akuku na-akpagbu ahilia nke sugarbeet di nari puku ano, iri asaa na ise. A nabatara okwuru bekee na-anagide nje oria virus sitere mba America maka iri ya dika mkpuru osisi na-esighi ya esi na ihe oriri malite n'onwa ekeresimesi n'afọ 2011.

India mere mmemme agbamafo iri nke ogho biotek, dika na kuru ya n'obosara ala hekta kariri nde iri nke mbu rue hekta ala nde iri na uma isii nke ji pesent iri asato na asato, nke nwere onuogugu hekta ala nde iri na abuo na otu uma , a kuru ogho.

Ndi kacha rita uru na nke a bu ndioru ubi ogo nta, di nde asaa, koro ala ubi ogho di otu hekta na uma ise, n'otu n'otu. India kwalitere UNIC ego a na-enweta n'ala ubi ogho nke biotek, site na ijeri dollar America itolu na uma ano n'agbata afo 2002 rue 2010 nakwa ijeri dollar America abuo na uma ise n'afọ 2010.

Na China ndioru ubi ogo nta di nde asaa n'onuogugu ndi otu onye n'ime ha koro ala ubi di hekta uma ise, kuru ogho biotek n'obosara ala hekta di nde ato na uma itolu, nke ogo usoro nnabata ya di pesent iri asaa na otu na uma isii. A na-atu anya na nnabata uke osikapa biotek n'uzo buru ibu na Philippines n'afọ 2013/2014 ga-abara China uru.

Mexico kuru ogho biotek a koro n'ala di hekta otu nari puku iri isii na otu na nari ise, nke nnabata ohaneze nabatara di iri pesent asato na asaa, rue onuogugu pesent otu nari, iri asaa na asato site na hekta ala di iri puku ise na asato n'afọ 2010. Ebuuche nke atumatu a bu inwe ubara ogho ga-ezuru ya, na iku oka biotek na steti ndi di na mpaghara ugwu, bu jji beleta ntolite onuogugu ton oka na nke di oke onu, a na-ezubata n'obodo ahu.

Africa nogidesiri ike n'iwu ya; South Africa, Burkina Faso na Egypt, ha nile kuru mkpuru akuku a, n'obosara ala hekta di nde abuo na uma ise; obodo ato Kenya, Nigeria na Uganda mere nani nnwale ala karia.

Obodo isii no n'Europe, kuru mkpuru oka biotek, n'obosara ala hekta di otu nari puku na iri ano, na nari ano na iri itolu, rue pesent iri abuo na isi malite n'afọ 2010 be obodo abuo ozo koro ji bekee biotek Amflora.

Site n'afọ 1996 rue 2010, mkpuru akuku biotek nyere aka n'inweta ubara ihe oriri, mee ka o digide nakwa mgbanwe nke ihu eluigwe, site n'ikwalite aka na nkoputa nke mkpuru akuku ya, onuego ya di dollar America iri ijeri asaa na asato na uma ano, mee ka enwe ezi onodi, site n'ichekwara ya kilogram nari nde ano, iri ano na ato nke mmiri ogwu e ji egbu umu ahuhu. N'afọ 2010 nani ebeletara beleta opupu nke ikuku CO₂ site na ijeri kg iri na itolu, nke ya na iwepu ugbole nde itolu site n'okporouzo bu otu ihe.

Chekwa mkpuru akuku di iche iche, site n'ichekwara obosara ala hekta nde iri itolu na otu, nye aka beleta onodu ubiam site n'inyere ndioru ubi ogo nta di nde iri na ise n'onuogugu aka, ndi bu ndi kacha daa ogbonye n'uwa. Mkpuru akuku biotek di oke mkpa mana o bughi ejewa aghaghi, ma igbaso ezi ukpuru nke iru ezi ourubi, dika a kuo otu mkpuru akuku n'afọ a, a kuo ozo, n'afọ ozo, na iku mkpuru akuku ndi na-anagide umu nje oria buriri ihe a ga-agbaso n'iru mkpuru akuku biotek n'ihia na ha bu mkpuru akuku nwere otu njirimara.

O di oke mkpa inwe usoro iwu ndi ziri ezi, nke dabere n'usoro science, na anaghi efu ego moobu wee oge, di mma, nyocha nke oma, mana o taghi akpu maka obodo ndi di nta, dara ogbenye na-emepe emepe nakwa otu mba Europe igbaso. Ogo mkpuru akuku biotek no na mba uwa nani di ego dolla America ijeri na ato n'afọ 2011, nke ngwaahia mkpuru akuku osikapa na mkpuru akuku ndi ozo yiri ya, aruputara maka ire ya ere ruru onuego dolla America otu nari ijeri na iri isii.

Ebuuche odinihu rue n'afọ 2015 bu oge echere maka mmepe mba uwa gafekwa ya, nwere ihe igba ume, nke inwe ntolite, mba uwa iri ohuo ozo isonye ya, A na-atu atumatu iweputa oka biotek mbu,ga-eme nke oma, n'ala kporo nku na mpaghara ugwu America n'afọ 2013 nakwa n'Africa n'afọ 2017; Osikapa biotek na Philippines n'afọ 2013 na 2014; oka biotek na China a ga-aku na hekta ala iri nde ato na isi emecha osikapa biotek. Mkpuruakuku biotek nwere ikike nke itunye oke ya na nwetazu nke ebuuche inwe mmepe n'ogbo a, n'afọ 2015 site n'iji okara beleta onodu ubiam site n'iruputa mkpuru akuku nke e nwere ike igbapu ya

oso, site na mgbakotaka nke ngalaba ndi noro na nke onwe ha na ndi ochichij dika mkpuru oka ahu na-ami n'ala kporo nkụ maka Africa nke otu ndi o mepuru ndi o na-ara dika Bill and Melinda Gates Foundation na akwado.

Ohu nke ISAAA banyere usoro amamihe ato nke inwe mgbanwerita nke amamihe, usoro ohuo nakwa nka, bu ihe na-adigide na ntuputa nke Gates Foundation nye otu iri abuo kacha nwe mmepe, n'onwa iri na otu afo 2011.

Ozi ndi ozo di n'akwukwo ISAAA nke iri ano na ato "Global Status of commercialized Biotech/Gm crops: 2011" nke Clive James dere. Maka inwetakwa ozi ndi ozo biko kporuru anyi na <http://www.isaaa.org> moobu na idegere ha ozi n'africenter@isaaa.org moobu info@isaaa.org.